

Ilus taliõun 'Lea' ja tema kummaline ema 'Rae Ime'

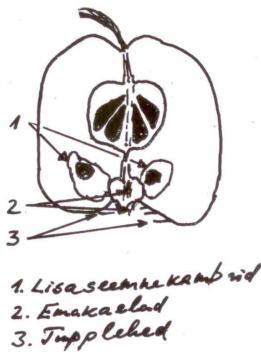
Valge viljalihaga kauasäiliv taliõun 'Lea' ('Rae Ime' x 'Bergamott Renett')

Räpina aianduskooli kollektsioonis kasvab Jaan Raeda partenokarpne õunasort 'Rae Ime'. Selle sordi õitel pole kroonlehti ega tolmukaid, see-eest aga tavalisest rohkem tupplehti ja emakakaelu ning -suudmeid. Õitest arenevad ilma viljastumata silinderjad õunad, milles pole seemneid. Olen kirjutanud sellest omapärasest sordist ajakirjas "Eesti Loodus" nr. 7 1998 (lk. 334) ning raamatus "Puuviljad ja marjad Eestis 2010" (lk. 21). Esmakirjeldus aretajalt Jaan Jürgensonilt (Raedalt) on ajakirjas "Aed" nr. 8-9 1937 (lk. 263-264).

'Rae Ime' õitel on palju tupplehti ja emakakaelu, kuid puuduvad kroonlehed ja tolmukad. Mesilased tema õite vastu huvi ei tunne. Viljastumata õitest arenevad seemneteta õunad.

1964. aasta kevadel ristasin koos kolme koolikaaslasega (Jaagup Innos, Lea Lääne ja Evi Siimon) sordiaretuskogemuse saamiseks valitud õunasortide õisi. Meie tähelepanu köitis 'Rae Ime' kui mugav emasort. Ära jäi kastreerimine ehk tolmukate eemaldamine õitest. Piisas soovitava isasordi õietolmu kandmisest vähemärgatavate õite emakasuudmetele. Sügisel üllatas seemnete paiknemine ristamisega saadud õuntes. Peale viies seemnekambris olevate piklike seemnete leidsime ebakorrapäraseid peedi viljakägaraid meenutavaid ümaraid seemneid veel karikat ümbritsevates lisaseemnekambrites. Ühest sellisest ümarast seemnest, millist näeme parempoolsel fotol, arenes õunapuu, mida nüüd 'Lea' nime all on paljundatud. Seemne saamiseks olime kandnud 'Rae Ime' emakasuudmetele 'Bergamott Reneti' õietolmu.

'Rae Ime' tolmeldamisel saadud viljad

'Lea' on ulatusliku kattepunaga hästisäiliv taliõun. Puu võra on suur ja ümar. Oksad kinnituvad tüvele tugevalt. Punastel laimunajatel õunten on lühike viljavars, paks rasvane koor ja valge viljaliha. Saagi koristame viimaste seas. Õunad on siis mahlased ja magushapud. Nad säilivad hästi ja muutuvad tarbimisküpsuse ajaks magusamaks. Mõnedel viljadel esineb madalaid vagusid. Selliste, aga ka vagudeta õunte ristlõikes võib leida tavalisest rohkem seemnekambreid. Tuleb ette seemneteta õunu.

Iseäralikke ristlõikeid 'Lea' õunast

Jaan Kivistik

18.01.-11.04.2012